

Sabotaj Eylemleri ve Acil Durum Yönetimi

Ünal ACAR¹

Öz

Terörizm olarak nitelendirilen bombalama türü eylemlere tarihin çok eski dönemlerinde, sosyal ve ekonomik amaçlarına ulaşmaya, iktidarı ele geçirmeye çalışan topluluklarda da görmekteyiz. Kamuoyunu silahlı eylemle etkileme amacını taşıyan terör örgütleri “*eylemle propaganda*” kavramını ortaya koyarken, fikirlerin eylemlerden doğduğunu ve “*eylemle propaganda*”nın bilinçsiz halkı uyandırmak için güçlü bir silah olduğunu savunurlar. İnsan, mal ve çevre üzerinde büyük yıkıcı etkileri olan bombalama ve sabotaj türü eylemlerin maliyetleri sadece ekonomik değil aynı zamanda psikolojiktir. Patlama sonucu oluşan travmalarda mağdur kişiler içinde yaşadığı topluma hatta insanlığa karşı güvenini kaybedebilir.

Ülkemiz, bombalama ve sabotajların neden olduğu maddi ve psikolojik zararları en aza indirmek için reaktif değil proaktif politikalar geliştirip uygulamalı, eylem sonrası olaya müdahaleden önce eylemin oluşmaması için gerekli güvenlik önlemlerine ağırlık vermelidir. Toplumsal bilinci ve duyarlılığı artırmak, terör eylemlerinin etkilerini ve terör örgütlerinin propaganda çalışmalarının etkisini en aza indirmek için eğitim çalışmalarına ağırlık verilmeli, askerlik görevini yapmak üzere silahlı altına alınan gençlerin, özellikle acil müdahale ve kurtarma konularında teknik eğitim almaları sağlanmalıdır.

Kitlesel katliama dönüşen bombalama ve sabotaj türü eylemlerin öncesi, eylem anı ve eylem sonrası yapılması gereken işlemlere ilişkin bilgi sunmak makalemizin amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sabotaj, Sabotör, Eylem, Bomba,

Sabotage Actions And Emergency Management

Abstract

Terrorist organizations aiming to influence the public with armed actions argue that ideas arise from actions and that armed actions are a powerful weapon to awaken unconscious people. We see that terrorist organizations, which have been trying to reach their social and economic goals and seize power since ancient times, prefer bombing. The cost of acts of bombing and sabotage, which have great destructive effects on people, goods and the environment, are not only economic but also psychological. Victims of the trauma caused by the explosion may lose their confidence in the society they live in and even in the face of humanity.

Our country should develop and implement non-reactive proactive policies to minimize the physical and psychological damage caused by bombings and sabotage. For this, it is necessary to focus on the necessary security measures before the action to prevent the action. In order to increase the awareness and awareness of terrorist acts and the effects of terrorist organizations' propaganda efforts to increase social awareness should be focused on training activities. The aim of our article is to provide information about the pre-action, the moment of action and the actions that must be taken after the action.

Keywords: Sabotage, Saboteur, Action, Bomb

¹ E-posta: uacar1@hotmail.com

1. GİRİŞ

İnsanlar ve ülkeler için maddi ve manevi zararlar oluşturan, günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen doğal veya insan kaynaklı olaylara afet denilmektedir (Ergünay, 2008: 97). Terör eylemleri sonucu patlayan bombalarla, yüzlerce masum insanın hayatını kaybetmesi ve sakat kalması, insanların doğdukları ülkeyi terk etmek zorunda kalması, ülkelerin parçalanması terör olaylarının insan kaynaklı bir afet olduğu konusundaki görüşleri desteklemektedir. Son yıllarda Irak, Suriye, Libya’da yaşanan kitlesel terör eylemleri, milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine, yüzbinlerce masum insanın hayatını kaybetmesine, sakat kalmasına ve bu ülkelerin bölünmesine neden olmuştur. Başta Türkiye olmak üzere özellikle Orta Doğu bölgesindeki birçok ülke bu iç çatışmalardan sonra yaşanan göçlerden sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik olarak etkilenmiştir. Dolayısıyla günümüzde terör eylemleri ülkelere doğal afetlerin verdiği zarardan daha fazlasını vermekte, insanların yaşamını zorlaştırmaktadır. Bunun sonucu afetler “doğal afetler” ve “insan kaynaklı afetler” olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmeye başlanmıştır.

Doğal ve insan kaynaklı afetler farklı gruplarda değerlendirilmesine rağmen, hepsinin oluşumuna insanın eylemleri neden olmaktadır. Aslında doğal dediğimiz afetlerin temelinde de doğal dengeyi bozan ve ona kendini yenileme olanağı verecek bütün yolları kapatan insan başrol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkeler terörizmden olumsuz etkilenirken küresel güçler ise rant elde etmişlerdir. Küresel güçler tarafından doğal kaynak alanlarının ele geçirilmesi, milyonlarca insanın ülkelerini terk etmesi, çocuk, kadın, yaşlı yüzbinlerce insanın ölmesinden daha önemli görülmüştür.

İster doğal isterse beşeri afet olsun ortak paydalarını sekiz başlık altında toplayabiliriz:

- Can ve mal kaybına neden olması
- Aile bireylerini kaybeden veya olaya tanıklık eden kişilerin travma yaşaması
- Ağır yaralanma ve sakatlık gibi sonuçlar doğurması
- Ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal yapısını olumsuz yönde etkilemesi
- Devletin planladığı yatırımları geciktirmesi
- Beklenmeyen bir zamanda ve yerde ani meydana gelmesi, şok etkisi yaratması
- Eylem başladıktan sonra önlenilme olasılığının çok zayıf olması
- Eylem sonrasında ziyade eylem öncesi alınan tedbirlerin önemli olması

- Eylem öncesi alınacak etkili önlemlerin can ve mal kayıplarını asgari seviyeye indirmesi

Belirtmek gerekir ki beşeri veya doğal afetlerde merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği son derece önemlidir. Ülkemizde yaşadığımız büyük çaplı gerek doğal afetlerde gerekse terör saldırılarında, olaya müdahale etmekle görevli resmi ve gönüllü kuruluşlar olmasına karşın gerekli işbirliğinin sağlanamadığı, valilik ve belediye arasında, kamu görevlileri ile sivil toplum gönüllüleri arasında yetki çatışması yaşandığı, ilk yardım konusunda resmi görevlilerin bile yeterli bilgi sahibi olmadığı, sivil toplum kuruluşlarının belli bir disiplin içinde değerlendirilmediği bilinmektedir.

Ülkemizde özellikle 1999 yılında yaşanan depremden sonra doğal afet ve acil durumlarla ilgili makale, kitap, araştırma türü çeşitli kaynaklar bulunmakla birlikte, insan kaynaklı afetler, acil durumlar ve insan davranışları sonucu oluşan kriz konularıyla ilgili yayınlanmış eser oldukça sınırlıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi çalışmamızda ağırlıklı olarak sabotaj ve bombalama türü eylemler ve verdiği zararlar ile acil durum yönetimi konusunda bilgi sunulması amaçlanmaktadır.

2. SABOTAJ TÜRÜ EYLEMLERİN ÖZELLİKLERİ

Sahip oldukları silahlı güç ile devletin güvenlik güçlerini yenip yok edemeyeceklerini bilen terörist örgütler, gerçekleştirdikleri bombalama türü sabotaj eylemleri ile toplum ve devlet üzerinde psikolojik baskı kurarak, uluslararası güçlerin desteği ile devlet ile siyasal pazarlık yapacak zemini yaratmaya çalışmaktadırlar. Terör eylemlerinin dünya siyaseti ve ekonomisi üzerinde son derece etkili olduğunu bilen (Tunçsiper, 2001:1) küresel güçler de dünyayı kendi çıkarları yönünde dizayn ederken terör örgütünü kullanırlar. Başlangıçta ülkenin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel şartlarını terör eylemi için gerekçe olarak gösteren terör örgütleri, bir süre sonra dünyayı kendi çıkarları yönünde yönetmek isteyen küresel güçlerin kontrolüne girmekte ve uluslararası bir sorun haline gelebilmektedir. Küresel güçlerin desteğini alan terör örgütleri ulusal ve uluslararası alanda etki yaratacak ve ülkelerin bölünmesine neden olabilecek bombalama türü acımasız her türlü şiddet eylemlerini gerçekleştirirler. Günümüzde terörizmin ayırt edici en önemli özelliklerinden birisi de bu bombalı katliam türü sabotaj eylemlerinin yaygınlaşmasıdır.

Terör örgütleri, dinamitin icadından itibaren farklı patlayıcıları saldırı amaçlı olarak kullanmışlardır. Teknolojinin gelişmesiyle teröristlerin kullanabilecekleri bombaların gücü ve

çeşidi de artmaktadır. Kimyasal karışımlar ve elektronik akımlardan yaralanmak suretiyle değişik bombalar teröristler tarafından yapılabilmektedir. Teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak elektronik düzeneklerin ve yüksek infilak yetenekli patlayıcıların uzaktan kumandalı sistemler ile kullanılması, teröristlerin yakalanma ve hayatlarını kaybetme riskini de en aza indirmektedir. Patlayıcı madde yüklenmiş aracı hedefin yakınına park ederek uzaktan kumanda ile patlatılması, hedef şahsın otosuna patlayıcı madde yerleştirilmesi, paket bomba, mektup bombaları, canlı bombalar bilinen bombalama türü eylem çeşitleridir.

Terör örgütleri toplumun moralini bozmak, insanları güven içinde olmadıklarına inandırmak amacıyla, sivil halkın toplu bulunduğu pazar yerleri, iş merkezleri, sinema ve eğlence yerlerine patlayıcı madde atarak veya uzaktan patlatarak hedef gözetmeksizin çocuk, yaşlı, kadın birçok insanın ölümüne neden olmaktadır. Bu tür eylemlerle örgütün hedefi konumundaki kişilerin ölmesi, yaralanması, bina ve tesislere zarar verilmesi yanında terörizmin genel stratejisi içinde, kitleleri korkutmak, panik atmosferi oluşturmak ve sindirmek amacına da yöneliktir. Bombalı saldırıların genellikle kısa aralıklarla ülkenin değişik bölgelerinde gerçekleştirilmesi, her yerde yeni bombalı eylemlerin gerçekleşebileceği korkusunun toplumda yayılmasına ve insanın günlük yaşantısının aksamasına da neden olabilmektedir. Hedefi belli olan terör eyleminin, hedefin mensubu olduğu grupta korku, endişe yaratmasına rağmen, ayrımsız terör eylemleri bütün toplumda korku ve dehşet uyandırır. Nerede ne zaman eylemle karşılaşacağı bilinmediği için hiç kimse kendisini güven içinde hissetmez.

Ayrıca bombalı eylem türlerinden intihar saldırıları diğer eylem türlerine oranla daha kolay planlanabilir, saldırgan eylem sonrası hiçbir iz bırakmayabilir, öte yandan olayın faili ya da faileri bilinse de yardım aldığı kişiler hakkında genellikle bilgi vermez. Her şeyden önemlisi de eylem planının en zor bölümünü oluşturan kaçış için kaygılanması da gerekmez. Ayrıca intihar saldırıları ile örgütün ideolojisi doğrultusunda kendi hayatına son veren militanları olduğunu, örgüt elemanlarının davalarına ne kadar inandıkları mesajı (Durkheim, 1992: 223) iç ve dış kamuoyuna verilir. Canlı bombaların ölümleri, örgüt açısından yeri doldurulamayan bir boşluk da yaratmaz. Siyasal sosyal ve psikolojik etkileri olan (Sevinçok, 2012: 15) şiddet eylemi olarak istenen etkiyi fazlasıyla sağlar. Bombalı intihar saldırılarının ilk gerçekleştiği yer Ortadoğu'dur (Pape, 2006: 34). Daha sonra Sri Lanka, Filipinler, Malabar, Sumatra ve ülkemizde bombalı intihar saldırıları görülmeye başlandı. Farklı dinlere ve ideolojilere mensup birçok örgüt intihar saldırısı türü eylemleri kullanmaktadır. Bu tür kitlesel katliamlarda amaç, belirli kişilerin öldürülmesi değildir. Terör örgütü için önemli olan, kimlerin ölüp yaralanacağı

değil, patlamanın ve tahribatın insanların zihninde yaratacağı korku ve paniktir. Ayrımsız terör de denilen bu eylem türü, son yıllarda ortaya çıkan ve yaygınlaşan bir eylem türüdür. Bu tür eylemler sık sık tekrarlandığı ve medyada geniş yer bulduğu takdirde, sadece eylemin gerçekleştiği bölgede değil, ülke genelinde bir korku ikliminin yayılmasına örgütün reklam ve propagandasının yapılmasına neden olur (Yarar, 1996:1211). Hükümete ve güvenlik güçlerine olan güveni sarsar. Bu nedenle terör eylemlerinin medyada örgütün reklam ve propagandası yapılmadan sunulması önemlidir. İnsanların yoğun olarak bulunduğu kent merkezlerindeki kritik noktaların güvenlik kameraları ve alarm sistemleri ile koruyucu önlemlerin alınması da faillerin teşhisinde ve yakalanmasında olumlu sonuçlar alınmasına olanak sağlayabilmektedir (Caşın, 2008: 446).

Terör örgütlerinin gücü devletin güvenlik güçleri ile mukayese edilemeyecek derecede zayıf olmasına karşın (Simon,1991: 95) eylem taktikleri, hedef seçimi ve eylem zamanını belirleme konusunda inisiyatifin tamamen terör örgütünde olması, terör eylemlerinin zamanından önce güvenlik güçleri tarafından haber alınarak önlenmesini ve faillerinin yakalanmasını zorlaştırmaktadır (Acar, 2012: 144).

Ayrıca terör örgütleri eylemlerini gerçekleştirirken;

- Hiçbir ahlaki ve insani değeri dikkate almamaları
- Çocuk, yaşlı, kadın ayırımı yapmamaları
- Eylemlerini gerçekleştirirken en son teknolojiyi kullanması
- Yabancı ülke istihbarat servislerinden destek alması
- Terör eylemini planlayan teröristlerin eğitim seviyesinin yüksek olması
- Her ülkeden kendilerine taraftar bulabilmesi
- Kitlesele eylemlere yönelerek herkesi terörizmin hedefi konumuna getirmesi
- Şiddet eylemlerinde hiçbir sınır tanımayarak vahşet derecesinde eylemler gerçekleştirmesi, terör örgütlerinin eylem alanlarını ve etkisini genişletmekte, herkes her yerde terör örgütünün hedefi konumuna gelebilmektedir

Terör örgütlerinin acımasızca gerçekleştirdiği şiddet eylemleri, ele geçirilmesi halinde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahları kullanmaktan çekinmeyeceklerini göstermektedir (Füller, 2004: 95).

3. SABOTAJ TÜRÜ EYLEMLER

Sabotaj kelimesi, Fransa'da 1910 yılında demiryolu işçilerinin işi aksatma eylemi sırasında ilk kez duyulmuş bir deyimdir. Fransızca “*sabot*” kelimesinden türetilmiştir (Şenel ve Şenel,1997:109). Ülkemizde toplumun büyük bir kesiminde tahrip etme, zarar verme ve yıkıma ilişkin imgeleri çağrıştırır. Kelimenin ilk zamanlardaki kullanımı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre tahtadan yapılmış ayakkabılarla (*sabot*) beklenebilecek isteksizce yürümeye atıfta bulunularak, isteksiz ve gönülsüz çalışmaya vurgu olduğu söylenmektedir. Diğer bir görüşe göre ise tahta ayakkabının, üretim araçlarının çalışmalarını engellemek amacıyla hareket eden makinanın dişlilerine ya da makine parçalarının arasına koyulması üzerine, makineleşmeye karşı sanayi işçilerinin bir direnişi olduğuna atıfta bulunulur (Şenel ve Şenel, 1997:109). Dolayısıyla her iki görüşün de temelinde, büyük ölçüde, endüstriyel üretimi engelleyebilecek, ona müdahale edebilecek ya da durdurabilecek şekilde üretimi engelleme, işi yavaşlatma, üretim araçlarını tahrip etme, ya da gönülsüz ve verimsiz çalışmaya denk düşer.

Sabotaj eylemi başlangıçta Fransa'da az sayıdaki sendikalara mensup işçiler arasında, işi yavaşlatma türü pasif direniş eylem taktikleri olarak başladı. Sonrasında ise, radikal sendikal hareketlerin ve sendikalizmin yaygınlaşmasıyla birlikte Fransa geneline yayıldı. Yıkım, kundakçılık, tahrip etme, mala zarar verme olarak ise ABD'de ortaya çıktı. Günümüzde ise terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmak için hedef alınan tesisin çalışmasını engelleyen, üretimin aksamasına neden olan iş ilişkilerini bozan, çalışanlara ve yurttaşlara zarar veren, kamuoyunda tedirginlik, korku, hoşnutsuzluk yaratan şiddet eylemleri şeklinde yaygınlık kazanmıştır.

Sabotaj eyleminde bulunan kişiye sabotör denilmektedir. Sabotörlerin, ülkenin ekonomik altyapısını oluşturan tesislere yönelik saldırılar gerçekleştirmeleri, ülkede sadece ekonomik kalkınmayı engellemekle kalmayıp, başta eğitim olmak üzere sosyal hayatın pek çok alanında geri kalmışlığa da neden oluşturmakta, ülkeler için ayrı bir ekonomik yük getirmektedir. Halkın refah seviyesini yükseltmek için kullanılabilir maddi ve manevi kaynakların israf olmasına panik ve kargaşa ortamının oluşmasına neden olmaktadır (Şenel ve Şenel, 1997: 107). Sabotörlerin faaliyetlerinin önceden kestirilmesi çok güçtür, iyi eğitim görmüş bir profesyonel, özel olarak yetiştirilmiş yabancı istihbarat servisi ajanı veya bir amatör, terör örgütü sempatzanı/militanı, kamu veya özel sektörde görevli bir personel veya işinden memnun olmayan bir çalışan olabileceği gibi hiçbir amaç taşımayan psikolojik dengesi bozuk bir kimse de olabilir. Sabotörlerin toplumun çok değişik kesimlerine mensup kişilerden oluşması ve

hedeflerinin fazlalığı, sabotaj türü eylemlerin de çok çeşitli olmasına olanak sağlamıştır. Bir ülkenin canlı-cansız, maddi-manevi bütün değerlerini yıpratmak ve yıkmak, sabotaj türü eylemlerin hedefindedir.

4. SABOTAJ TÜRÜ EYLEMLERİN HEDEFLERİ

Bakanlar Kurulunun 16.10.1988 tarihinde yayınlanan Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliğinin 1.maddesi:

Milli ekonomiye, devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kısmen veya tamamen yıkılmaları, hasara uğratılmaları veya geçici bir süre için dahi olsa çalışmadan alıkonmaları, ülke güvenliği ve ekonomisine katkı sağlayan kuruluşları, bunlara ait fabrika, atölye ve işyerleri, baraj, enerji santrali, enerji nakil hatları, rafineri, petrol ve gaz boru hatları, terminal, pompa istasyonu, kömür, petrol ve maden işletmeleri, nakil-depolama-yükleme tesisleri, sağlık hizmetlerine katkısı bulunan tesisler ile tarihi ve milli eserler, radyo, televizyon, telsiz verici istasyonları, her nevi ulaştırma ve haberleşme yapı ve tesisleri ile eğitim ve öğretim yapıları, ören yerleri, sitler, müzeler, kütüphaneler ve turistik tesislerle benzeri kuruluşları ve bu kuruluşlara ait personel, tesis, araç, gereç, malzeme ve dokümanı ve inşaatı devam eden önemli tesisleri iç ve dış tehdit unsurlarının hedefleri arasında saymıştır. Yönetmeliğin de belirttiği gibi sabotörlerin hedefi herkes ve her şeydir.

Sabotaj eylemleri çeşitli şekilde gerçekleştirilir. Her zaman zor ve şiddet içermeyebilir. Hedef kitlenin moralini ve lojistik kaynaklarını olumsuz yönde etkilemek için dolaylı yollardan müdahalede bulunabilir. Bu tür sabotaj eylemlerine psikolojik sabotaj denir (Şenel ve Şenel, 1997: 53). Aktif sabotaj ise doğrudan hedefe yöneliktir. Bu tür eylemler bir tesisin tamamını hedef alabileceği gibi tesis içerisindeki kalorifer dairesi ve yakıt tankı gibi küçük birimleri de hedef alabilir. Aktif sabotajlar;

- Kundaklama
- Bombalama
- Mekanik
- Kimyasal olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.

Terör örgütleri hedeflerini tespit ederken risk oranı en az etkisi çok fazla olacak kişi ve/veya kuruluşları seçerler. Gerçekleştirdikleri eylem ile kamuoyunda çok güçlü oldukları

düşüncesinin oluşmasını amaçlarlar. Terör örgütleri eylem yapacağı hedefi tespit ettikten sonra, hedef hakkında bilgi toplamaya başlarlar. Her türlü kaynağı kullanmak suretiyle bilgi toplamayla geçen eylem öncesi hazırlık dönemi, örgütün en çok hata yaptığı ve eylemin güvenlik güçleri tarafından öğrenilebileceği aşamadır. Bu dönemde örgütün faaliyetleri tespit edilemediği takdirde, güvenlik güçlerinin eylemi önleme şansı çok azalır. Bilgi toplama döneminde, hedeflerin telefonları, iş ve ev adresleri, geliş- gidiş yolları ve zamanı, korunup korunmadıkları vb. konularda bilgi toplanır. Bu bilgiler çerçevesinde, hazırlanacak eylem planına uygun bir senaryo ve tiplene hazırlanır.

Önemli tesis ve bina gibi sabit hedeflere yönelik gerçekleştirilecek eylemlerde binanın iç ve dış krokileri, eylem alanının özellikleri, anayol, tali yol durumu, yaya ve araç trafik yoğunluğu, eylem için en uygun zamanın tespiti, eylemcilerin konuşlanma noktaları, eylemde hangi silahların kullanılacağı, kaç kişi ile eylemin gerçekleştirileceği, eylemden sonra nasıl kaçılacağı, araba gerekiyorsa nasıl temin edileceği, silahların nereye bırakılacağı, eylem sonrası nasıl haberleşileceği vb. konularda en ince ayrıntılara cevap verecek bir plan hazırlanır. Seçilen hedefin örgütün stratejisine uygun olup olmadığı ve risk durumu dikkate alınarak karar verilir.

Özellikle son yıllarda terör örgütleri toplumun moralini bozmak, insanları güven içinde olmadıklarına inandırmak amacıyla sivil halkın toplu bulunduğu pazar yerleri, iş merkezleri, sinema ve eğlence yerlerine patlayıcı madde atarak, hedef gözetmeksizin çocuk, yaşlı, kadın birçok insanın ölümüne neden olmaktadır. Amaç ise sadece hedef olan kişi yada grubu değil toplumun tamamını korku ve baskı altında tutmaktır. Ülkemizde sadece 2015 ve 2016 yılında terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen bombalama türü eylemde 270 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, binin üzerindeki vatandaşımız yaralanmış ve sakat kalmıştır.

Tablo 1: 2015-2016 Yılları Arası Ülkemizde Gerçekleştirilen Bombalama Eylemleri

Tarih	Yer	Ölü	Yaralı
6 Ocak 2015	İstanbul	2	1
5 Haziran 2015	Diyarbakır	5	50
20 Temmuz 2015	Suruç	34	100+

10 Ekim 2015	Ankara	109	500+
12 Ocak 2016	İstanbul	11	15
13 Ocak 2016	Diyarbakır	6	39
17 Şubat 2016	Ankara	29	61
13 Mart 2016	Ankara	38	120+
19 Mart 2016	İstanbul	5	36
28 Nisan 2016	Bursa	1	13
1 Mayıs 2016	Gaziantep	3	23
12 Mayıs 2016	Diyarbakır	16	23
17 Aralık 2016	Kayseri	14	55

Kaynak: 1 Ocak 2017 Sözcü Gazetesi: <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/son-donemde-turkiyede-duzenlenen-terror-saldirilari-1526510/> (Son Erişim Tarihi:10.07.2017).

Sabotörler eylem yerlerini seçerken;

- İşletmenin ekonomik ve teknik açıdan önemini ve değerini
- İşletmenin faaliyetini durduracak veya sekteye uğratacak hassas noktalarını
- Hedefin sabotajı önlemeye karşı duyarlılığını
- Hedefe yaklaşabilme imkânlarını
- Hedef bölgesinde çalışan personelden yararlanabileceği kişileri
- Hedefe hangi yöntemle zarar verilebileceğini
- Binanın iç ve dış krokilerini
- Eylem alanının özellikleri anayol, tali yol durumu, yaya ve araç trafik yoğunluğu
- Hangi silahların kullanılacağı, kaç kişi ile eylemin gerçekleşeceği

- Eylemden sonra nasıl kaçılacağı, araba gerekiyorsa nasıl temin edileceği
- Silahların nereye bırakılacağı, eylem sonrası nasıl haberleşileceği konularında en ince ayrıntılara cevap verecek bir eylem planı hazırlarlar
- Seçilen hedefin örgütün stratejisine uygun olup olmadığı ve risk durumu dikkate alınarak eyleme karar verilir

Hedef olarak seçilen kişi ya da kuruluşun koruma tedbirlerinin en zayıf olduğu zamanda eylem gerçekleştirilir. Örneğin karakollara gerçekleştirilecek eylemlerde nöbet değişim saatleri dikkate alınır. Hedeflerin çeşitliliği sabotaja karşı koyma tedbirlerinin uygulanmasını da zorlaştırmaktadır.

5. SABOTAJ EYLEMLERİNE KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Sabotajlara karşı korunma önlemlerini, aktif tedbirler ve pasif tedbirler olmak üzere iki genel başlık altında toplayabiliriz.

Aktif Tedbirler: Terör örgütlerinin sabotaj ve yıkıcı faaliyetlerinin istihbarat servislerinin çalışmalar sonucu meydana çıkarılması ve gerekli tedbirlerin alınarak zararsız hale getirilmesi faaliyetlerini kapsar.

Pasif Tedbirler: Savunmacı bir yanı vardır ve önleyici niteliktedir. Personelin, bilgilerin, tesis ve malzemenin korunması için alınan güvenlik önlemlerini içermektedir. Yapılacak eğitim, konferans, film gösterisi ve tatbikatlarla personelin, sabotajlara karşı korunma konularında bilinçlendirilmesi sağlanır. Pasif tedbirlerin uygulanmasından bütün personel sorumludur (Yılmaz, 2006:163). Pasif tedbirleri;

- Koruma Amacı İle Alınan Tedbirler
- Önleme Amacı İle Alınan Tedbirler
- Zararı En Az Seviyeye İndirmek Amacı İle Alınan Tedbirler olmak üzere üç başlık altında toplayabiliriz. (Şenel ve Şenel, 1997:126)

6. KORUMA AMACI İLE ALINAN TEDBİRLER

Bu tedbirler sabotörlerin hedefi olabilecek tesisleri ve kişileri koruma amaçlı alınan tedbirlerdir. Bilgi sistemlerinin ve kullanıcıların bulunduğu binalara ve odalara yetkisiz kişilerin ulaşmasını kontrol altında tutmaya yönelik olarak alınan emniyet tedbirleridir. Saldırganların bir tesise,

kaynağa veya bilgiye ulaşmalarını engellemek veya caydırmak amaçlı alınan bu fiziki önlemler kuruma ait, bilgilerin saklandığı ana bilgisayarlara (server) ulaşılmasını da kontrol altında tutmaya yöneliktir (Sayıştay, 2005:48). Fiziki anlamda alınacak önlemleri; doğal, yapay, beşeri, teknik ve elektronik engeller ile hayvanların kullanılması olarak altı başlık altında toplayabiliriz. Fiziki güvenlikten amaç korunan şeyle ona ulaşmak isteyenlerin arasına engeller sistemi yerleştirmesidir. Başka bir ifadeyle hedef olabilecek tüm şahıs, bilgi-belge, bina, tesis ve donanımın emniyetinin sağlanması için alınacak tedbirleri içermektedir. Bina ve tesisler muhtemel bir sabotaja karşı içindeki insanlar, belge ve malzemeler ile birlikte korunmasını temin eden çalışmalardır.

Fiziki güvenliğin sağlanmasında, çalışan personelin ve ziyaretçilerin yaka kartlarını takarak kuruma giriş yapmaları ve kurum içinde yaka kartları takılı olarak bulunmalarının denetimi önemlidir. İşletmeye gelen malzeme, posta ve kargonun kontrolü yapılmalı, şüpheli cisimlerin yakınına yaklaşılmamalıdır. Şüpheli bir cisme dokunmak, kaldırmak veya açmak kesinlikle yanlıştır. Bu yalnızca bomba imha uzmanları tarafından yapılması gereken bir işlemdir. Şüpheli bir cisim tespit edildiğinde güvenliğe ve polise bilgi verilmelidir. Yangın türü sabotajlara müdahale için gerekli yangın söndürme malzemeleri bulundurulmalı ve personel de bu malzemelerin kullanımı konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Güvenlik kameralarının yetersiz olması, manyetik kartla açılan kapıdan birden fazla kişinin geçmesinin mümkün olması, manyetik kartlara anti pass-back özelliği verilmemesi sonucu çıkış yapılmadan tekrar giriş yapılmasına izin verilmesi fiziksel güvenliği olumsuz etkileyen unsurlardır. Ziyaretçiler için çalışma alanı dışında bir görüşme odası bulunmaması, refakatçi kullanılmaması, ziyaret saatlerinin belirlenmemesi güvenliği zaafa uğratan uygulamalardır (Sayıştay, 2003:50). Fiziki güvenliğin sağlanmasında önemli görevler üstlenen güvenlik görevlilerinin görev tanımı yazılı olarak en ince ayrıntılarına kadar belirlenmeli ve belirli zaman aralıklarında denetimler yapılarak görülen aksaklıkları giderici önlemler alınmalıdır.

7. ÖNLEME AMACI İLE ALINAN TEDBİRLER

Önleme amaçlı tedbirler personel güvenliği, bilgi ve belge güvenliği, teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilişim cihazları kullanırken gizliliğin korunması için azami dikkatin gösterilmesi konularını kapsar. Personel güvenliği, öncelikle personelin seçimi ve işe alınması ile başlar. Personel güvenliğinde temel prensibin gizlilik olduğu unutulmamalıdır (Roberts, 2006:15). Personele bilgi güvenliği konusunda alınacak önlemler ve kendilerinden beklenen davranışları

açıklayan eğitimler verilerek güvenlik politikaları hakkında yeterli bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır (Vural ve Sağıroğlu, 2008:522). Personeli gizlilik konusunda bilinçli hale getirmek için konferans, brifing ve hizmet içi eğitimlerde sadece bilgiyi nasıl koruyacağı değil, niçin koruması gerektiği de anlatılarak dikkatli olmaları sağlanmalıdır.

Teknoloji kullanımını konusunda personelin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Eğer teknolojiyi üretmeyip ithal ediyorsanız, teknolojiyi üreten ülkelerin her türlü bilginizi denetim altında tuttuğu unutulmamalıdır bilgisayarımızdaki özel bilgilerimize, hem de hiç kimsenin dikkatini dahi çekmeden ulaşıldığı bilinmektedir. Ayrıca bir evde normalden fazla su, elektrik, doğalgaz tüketimi yapılıyorsa, fax, mesaj ve telefon görüşmelerinde bir artış varsa, bilgisayar programları kullanılarak bireyin her türlü iş ve işlemlerinin izlendiği bilinmektedir (Ersanel, 2001:35). Personelin haberleşme gizliliğine, milli güvenliğe ve kamu düzenine aykırı davranışta bulunmaması için her türlü önlem alınarak, işlerin ve hizmetlerin düzenli yürütülmesi sağlanmalıdır (Yılmaz, 2006:164). Anlık ileti gönderiminde ve internet üzerinde sesli görüşmelerde kriptolu konuşma ve mesaj iletimi gerçekleştiren yazılımlar tercih edilmeli ancak bu kriptolu haberleşmelerin de izlenebileceği unutulmamalıdır. Cep telefonlarında da kriptolu yazılımları kullanarak, dinlemeye karşı önlem alınmalı. Ortam dinlemesi yapan cihazları tespit için geliştirilmiş cihazlarla, rutin kontroller yapılmalıdır. Bilgisayar kullanımında güvenlik duvarları, şifreleme, yedekleme, geriye dönük izleme yapmayı engelleyecek şekilde güvenli silme yazılımları kullanılmalı ve bu yazılımların güncellemeleri takip edilmeli. Bütün bu önlemleri aldıktan sonra da teknolojinin çok geliştiği günümüzde her türlü bilginizin ele geçirilme ihtimalini unutmayarak bu tedbirleri almakla sadece bizi izleyenlerin sayısının azaldığı ve işlerinin biraz zorlaştığı unutulmamalıdır.

Bunların yanında gizlilik dereceli yerlerde çalışan personel, belli kriterlere göre seçilmeli, görevin gerektirdiği güvenliği sağlayıp sağlamadıkları konusunda ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli denetimler yapılmalıdır. En az gizli gizlilik dereceli birimlerde görevli personel, konusunda yeterli mesleki deneyime sahip ve eğitim almış kişiler olmalıdır. Bu personelin görev tanım ve sorumlulukları açıkça belirlenmelidir. Kurumdan veya görev yaptığı birimden ayrılan, görev yeri değişen veya görevine son verilen personelin bilgi işlem sistemine erişim yetkisinin iptal edilmemesi kullanıcıların sisteme erişim yetkilerinin görev ve sorumlulukları ile uyumlu olmamasına neden olabilmektedir.

Bilgisayar sistemlerinde kullanılan yazılım/donanım ya da sistemler üretilirken zayıflıklar ya da daha sonra teknolojik gelişmelerden dolayı ortaya çıkan açıklar ve zayıflıklar kötüye kullanılabilir. Bilgi güvenliği diskte, iletişim ağında, yedekleme ünitelerinde ya da başka bir yerde tutulan verilerin, programların ve her türlü bilginin korunmasıdır. Başta bilgisayar donanımları olmak üzere çeşitli güvenlik donanımlarının periyodik bakım ve onarımlarının yetkili teknisyenler tarafından yapılması, gizlilik derecesi gizli veya daha fazla olan bilgilerin, kurum dışına çıkarılmasının, kopyalanmasının önlenmesi gibi tedbirleri kapsamaktadır. Yazılım güvenliği ise yazılımların içerisine yerleştirilen çeşitli casus yazılım programlarının fark edilmesi veya dışarıdan temin edilen güvenliği tehlikeye düşürebilecek yazılımların yüklenmesinin engellenmesi gibi hususları kapsayabilir.

Özellikle, teknolojik savaşın artarak devam ettiği, başta teknolojik ve elektronik istihbarat olmak üzere bilgi toplama araçlarının geliştiği ve çeşitlendiği günümüzde bilgisayar sistemlerine yapılan müdahaleler, günlük hayatı durma noktasına getirebilmekte elektrik kesintilerinden, ulaşımın durmasına, hastanelerin ameliyat yapamamasına kadar çok vahim sonuçlara neden olabilmektedir. Bilgi sistemlerine dayalı süreçler, kurumların ve ülkelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için hayati öneme sahip unsurlar arasında yer almaktadır (Cevher, 2003:6) Aynı fiziksel alanda veya farklı fiziksel alanlarda bulunan donanım-yazılım bileşenleri arasındaki iç haberleşmeyi sağlayan kablolu ve kablosuz ağ yönetimi sadece yetkili kişiler tarafından erişilecek şekilde şifrelenmelidir. Donanım-yazılım bileşenlerinin, yasal olmayan elektronik haberleşme dinleme ve izleme tehdidi oluşturacak unsurları içerip içermediğini belirlemek üzere satın alma, kullanım, bakım ve onarım sırasında kontrolleri yapılmalıdır. Donanım-yazılım bileşenlerinde bu tür bir unsurun varlığının saptanması durumunda ilgili bileşenin kullanımına derhal son verilmeli bu durum kayıt altına alınarak raporlanmalı ve oluşan tehdidi giderici önlemler ivedilikle alınmalıdır (Canberk ve Sağıroğlu,2006:169).

Bu nedenle bilgi sistemi güvenlik risklerinin yönetimi konusu sürekli güncellenmesi gereken bir alan olarak kabul edilmelidir. Denetimler; verimlilik, gizlilik, doğruluk, bütünlük, süreklilik, uyum ve güvenilirlik konularını ve bunların bilgi sistemi kaynakları üzerindeki etkilerini inceleyecek şekilde yapılmalıdır. Denetimler yapılırken dünya genelinde kullanılan ve ortak lisan olarak kabul gören uluslararası standartlardan, metotlardan ve modellerden de yararlanılmalıdır.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte elde edilen ve/ya üretilen bilgilerin korunması daha da zorlaştığından, bilginin korunması önemli bir sorun haline gelmiştir. Ülkelerin önceliği güvenlik politikasının oluşturulmasıdır. Güvenlik politikanız yoksa güvenliğiniz de yok demektir. Güvenlik politikasının olması kurumlar arasındaki işbirliğini de kolaylaştırır. Kamu-özel sektör karşılıklı etkileşiminin sağlanması, önemlidir. Herhangi bir kurumda güvenliği sağlamak için kullanıcıların, sistem yöneticilerinin ve idari yönetimin işbirliği içinde olması şarttır. İşbirliği içinde oluşturulan güvenlik tedbirleri her zaman daha etkilidir. Bu nedenle personelin en önemli görevlerinden birisi de elde edilen bilgilerin korunmasıdır. Bilgi güvenliği yönetimi, her türlü olasılık dikkate alınarak bilginin geniş çaplı tehdit ve tehlikelerden korunmasını, bütünlüğünün sağlanmasını ve bilgi sistemi hizmetlerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini sağlayacak bir kontrol yapısının kurularak sürdürülmesini kapsar (Vural ve Sağıroğlu, 2008:509). Yetkisiz kişilerin bilgi ve belgelere ulaşımını engelleyici bilgi işleme ve koruma platformu oluşturma çabalarının tümüdür. Bunun sağlanması için uygun güvenlik politikasının belirlenmesi ve uygulanmasıdır. Bilginin yetkisiz kişilerin erişimine kapalı olması ve deşifre edilmesinin engellenmesidir. Üretilen bilgilerin güvenli bir şekilde saklanması, ihtiyaç duyulduğu zaman en kısa sürede ulaşılması ve aktarılması önemlidir. Bilginin yetkisiz kişilerce değiştirilmesi, silinmesi ya da herhangi bir şekilde tahrip edilmesi olasılığına karşı bilginin içeriğinin tam ve doğru olarak korunması gerekir. Üretilen bilgi, kâğıt, film, manyetik ve optik saklama ortamlarında arşivlenmekte, telefon, radyo, televizyon, uydu ve internet gibi elektronik kanallar aracılığıyla iletilmektedir (Canberk ve Sağıroğlu, 2006:168). Bilgi güvenliği, doğru teknolojinin, doğru amaçla ve doğru şekilde kullanılarak bilginin her türlü ortamda, istenmeyen kişiler tarafından elde edilmesini önleme olarak da tanımlanır. Bilgiye ihtiyaç duyulduğu her an özellikle kriz anında kullanıma hazır durumda bulunmasıdır. Beklenmedik bir terör eylemi sonucu kaybın en aza indirilmesi, her koşulda bilginin gizliliğinin, ulaşılabilirliğinin ve bütünlüğünün korunması amaçlarını taşır (Çetinkaya, 2008:511). Sorumluluk, erişim denetimi, güvenilirlik ve güvenlik önlemleri de bilgi güvenliğini destekleyen diğer unsurlardır. Sorumluluk; görev tanımı yapılarak herkesin yetkisinin belirlenmesidir. Erişim denetimi; bilgiye ulaşabilecek kişilerin yetkilerinin sınırlandırılması, herkesin istediği bilgiye değil görevi ile ilgili bilgilere erişim yetkisinin verilmesi ve kontrol edilmesidir (Canberk ve Sağıroğlu, 2006:170). Güvenilirlik; bilgi varlıklarının fiziksel olarak korunması için, fiziksel güvenliğin, iletişim güvenliğinin, bilgisayar sistemlerine erişimlerin kontrol edilmesi için bilgisayar ve ağ güvenliğinin sağlanmasıdır (Baykara vd., 2013:238).

8. SABOTAJ TÜRÜ EYLEMLERE KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Sabotaj türü eylem sonrası, yaralıları en seri bir şekilde hastanelere sevki, ikinci bir patlama ihtimali dikkate alınarak olay yerinin tamamen boşaltılması önemlidir. Dünyada ve ülkemizde meydana gelen şiddet eylemleri sonucu can kaybının artmasında olaya müdahale eden görevli ve gönüllülerin bilgi birikimi ve tecrübelerinin yetersiz olmalarının rolü büyüktür. Kurumların ve kişilerin yetersizliği, zamanında önlem almama ve koordinasyon eksikliği gibi durumlar çok daha fazla maddi zarara ve can kaybına neden olabilmektedir. Yaralıların hastanelere ulaştırılması, yeterli sayıda sağlık görevlisi ve ambulansların en kısa sürede olay yerine intikal etmesi can kayıplarını azaltacaktır. Kriz anında zararın en aza indirilebilmesi için yöneticilerin liderlik yapabilecek bilgi, beceri ve tecrübelerine ihtiyaç vardır (Peker ve Aytürk, 2000: 386). Yöneticilerin krizle baş edebilme becerileri zararın en aza indirilmesi için önemlidir (Can, 2002: 333).

Bombalı eylemlerde yaralanan kişilerin kan ihtiyaçları geciktirilmeden temin edilmesi için gerekli önlemlerin çok ivedi alınması gerekir. Ülkemizde bombalı sabotaj eylemlerinden sonra ilgisiz kişilerin iyi niyetli de olsa sosyal medyadan yaptıkları kan anonsları, hastane önlerinde yığılmalara dolayısıyla bir saniyenin bile çok önemli olduğu bir süreçte yaralılara müdahaleyi geciktirebilmektedir.

9. SABOTAJ İHBARINDA ALINACAK ÖNLEMLER

İsimsiz ihbarlar sıklıkla yapılır. İsimsiz ihbar, genelde ihbar edenin kimliğini açıklanmaksızın bir patlayıcı madde saldırısının telefon veya posta aracılığıyla haber verildiği durumdur. Yapılan bu ihbarların büyük bir çoğunluğu asılsız çıkar. Bu nedenle yapılan ihbarlar genellikle ciddiye alınmaz. Ciddiye alınmayan ihbarların riskli olacağı ve maliyetinin çok yüksek olacağı unutulmamalıdır. Yapılan her ihbar ciddiye alınmak zorundadır. İhbarı alan kişi, konuşmayı mümkün olduğu kadar uzatarak olabildiğince fazla bilgi almaya çalışmalıdır. Eğer mümkünse ikinci bir kişiye daha bu konuşma dinletilmeli ve derhal güvenlik görevlisi ile iletişime geçilerek gereken bilgiler verilmelidir.

Sabotaj tehdit veya ihbarının telefon ile yapılabileceği öngörülerek, başta santral görevlileri olmak üzere her personel bu konuda önceden eğitici bilgilerle donatılmış olması gerekir. Bomba ihbarı mesai saatlerinde veya mesai saatleri dışında olması halindeki hareket tarzları da önceden planlanmalıdır.

Telefon ile Sabotaj tehdit veya ihbarını alan kişi;

- İhbarcının kadın veya erkek olduğunu
- Ses tonuna göre muhtemel yaşını
- Yöresel şivesini
- Konuşmasında özellik ifade eden vurgularını
- Geri planda duyulabilen sesleri dikkatle not etmeli, mümkünse konuşmayı kayda almalıdır.

Tehdidi veya ihbarı yapan şahıs eğer binaya bir bombanın yerleştirilmiş olduğunu bildirirse yapılacak değerlendirme ve tahliyede çabuk fakat aceleci davranılmamalıdır. İhbarcı tedirgin edilmeden mümkün olduğu kadar telefonda konuşturularak tehdit nedeni ve hedefi konusunda bilgi edinmeye gayret edilmeli ve ihbarcıya aşağıdaki soruları sorma imkanı araştırılmalıdır.

- Eylemin amacı nedir?
- Bomba ne zaman yerleştirilmiştir?
- Binanın hangi katındadır ve nereye yerleştirilmiştir?
- Ne zaman patlayacaktır?
- Bombanın cinsi nedir?
- Bombanın tahrip gücü nedir?

Bomba ihbarı alındıktan sonra güvenlik açısından binanın boşaltma işlemine başlanır. Ayrıca, patlama sebebiyle çıkabilecek yangınlara karşı yangın söndürme ekipleri binanın boşaltılmasında görev almalı, binada kimsenin kalmadığından emin olunmalıdır. Bina tahliye edildikten sonra arama ekipleri en küçük ayrıntılara dikkat ederek binayı aramaları gerekir. Bu husus yerine getirilirken çabukluğu sağlamak amacıyla her katta bir arama timi oluşturulması gerekir. Güvenlik kuvvetlerine derhal haber verilmeli polis ve itfaiye ekiplerinin de arama çalışmalarına katılmaları temin edilmelidir.

Aramada paket, boru parçası, fünüye, fitil, taşlaşmış plastik kitlesi vb. cisimlere ve seslere, normal görünümü olmayan her şeye dikkat edilmelidir. Binada herkesin kolayca girip çıkabileceği merdiven boşluğu, asansör, tuvaletler, kazan dairesi, bekleme salonu gibi yerlerin aranmasına özen gösterilmelidir. Bulunan şüpheli cisimlere dokunulmayarak bomba imha uzmanından yardım istenmelidir. Tespit edilen bomba veya şüpheli maddenin etrafında, mümkün olabildiği kadar geniş bir alan boş bırakılmalı, güvenlik bölgesi oluşturulmalı ve

insanların buraya yaklaşması önlenmelidir. Bomba ve şüpheli cisim çevresinde çabuk yanmaya müsait araç, gereç, malzeme oradan uzaklaştırılmalıdır. Ambulans, yangın söndürme sistemi ile sivil savunma servisleri de hazır duruma getirilmelidir. Olay yerinde veya yakınında, durumu şüpheli kişiler görülürse kimliklerinin tespitine çalışılmalı ve durum geciktirilmeden yetkililere bildirilmelidir.

İhbar ve /veya tehdit, mektup ile yapılmış ise öncelikle ihbar mektubu ilgisiz kişilere duyurulmadan yetkili amire teslim edilmelidir. Paniğe meydan verilmeden sabotaj koruma planı esasları dâhilinde yukarıda belirtilen gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır. Bu nedenle gelecekte çıkması muhtemel olaylarda zararı en aza indirmek için önceden acil durum planı yapmak önemlidir (Tack, 1994: 91).

10. POSTA İLE GÖNDERİLEN PATLAYICI MADDELERE KARŞI ALINACAK ÖNLEMLER

Görevleri nedeni ile terör örgütlerinin hedefi konumunda olabilecek kişilere yönelik bombalı mektuplar gönderilmek suretiyle yapılması muhtemel suikast girişimlerine karşı şu hususlara dikkat edilmelidir.

- Zarfın üzerindeki postane damgası, gönderenin adı, adresi, arasında bir çelişki olup olmadığı
- Göndericinin tanınıp tanınmadığı
- Mektubun bir yana yatkın veya dengesiz durumda olup olmadığı
- Zarfın boyutları ile ağırlığı arasında dengesiz bir orantının bulunması
- Zarfın üstünde, altında ve yanlarında yay izlenimini veren bir esneklik olması
- Zarf ve paket üzerinde herhangi bir deliğinin bulunması
- Normal sayılmayacak kokular (özellikle badem veya badem ezmesi kokusu) olması
- Gevşek bir metal parçası gibi ses gelip gelmediği, konularına azami dikkat gösterilerek en küçük bir şüphenin hissedilmesi durumunda konunun uzmanı kişilerle irtibata geçilmesi gerekir

11. ACİL DURUM YÖNETİMİ

Acil durum, bir örgütün hedeflerini tehdit eden ve varlığını tehlikeye sokan ivedi tepki gösterilmesini gerektiren; örgütün kriz öngörme ve önleme yeteneğinin yetersiz kaldığı kaos

durumudur (Can 2002: 312). Bu açıdan bakıldığında bombalama türü terör eylemi sonrası oluşan durum acil önlem alınması gereken bir kriz durumudur. Günümüzde acil durum yönetimi, öncelikli olarak riski önlemeyi ve maddi-manevi kayıpları azaltmayı hedeflemektedir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için bilinçli, duyarlı ve farkındalığı yüksek bir toplum oluşması, hem bireysel hem de kurumsal olarak yapılabilecek iş ve işlemlerin önceden belirlenmesi gerekir. Sorumluluk bilinciyle hareket eden bireylere, kamu ve özel sektör kuruluşlarına duyulan ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır. Bunun için temel eğitimi almış acil durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiğini bilen bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Çünkü krizler karşısında reaktif değil proaktif hareket etmek gerekir (Mojtahedi ve Oo, 2017: 40). Acil durum yönetimi en genel tanımıyla; risklerin azaltılması ve kayıpların en aza indirilmesidir. Bu nedenle risk analizi, tehlikelerin önlenmesi ve afetlere karşı olan direncin artırılması kavramı giderek önem kazanmaktadır.

Toplumun sağlıklı ve huzurlu bir çevrede yaşamasını zorlaştıran veya ortadan kaldıran bombalama ve sabotaj eylemleri öncesinde, eylem anında ve eylem sonrasında sürecin önceden planlanması ve yönetimidir. Hızlı, etkin ve koordine bir şekilde zararın etkilerini azaltma ve hayatı yeniden normale döndürmeye yönelik politikalar ve kararları kapsar. Acil durum yönetiminde psikolog, sosyolog, ilahiyatçı, sosyal hizmet uzmanı, sağlık personeli, güvenlik uzmanı vb. farklı uzmanlık alanlarında yetişmiş personele gereksinim vardır (Köseoğlu, 2015: 17). Ülkemizde insan kaynaklı yıkımlarda yaşanan maddi ve manevi kayıpların asgari seviyelere düşürülebilmesi, kurum ve kuruluşlarımızın bir eylem planına sahip olması, bireylerin bilinçlendirilmesi ve herkesin üzerine düşen görevi yerine getirmesi ile mümkün olabilecektir (Tack, 1994: 25). Sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini artırmak için özendirici ve teşvik edici yasal düzenlemeler yapılmalı, eğitim çalışmaları ve tatbikatlarda sivil toplum kuruluşlarına da yer verilmeli ve kamu kuruluşları ile aralarındaki işbirliği geliştirilmelidir. Sabotaj türü eylem sonrası, yaralıları en seri bir şekilde hastanelere sevki, ikinci bir patlama ihtimali dikkate alınarak olay yerinin tamamen boşaltılması, halkla ilişkiler ve psikolojik harekât, medyanın olayı sunuş şekli önemlidir.

Toplumun gündelik tehlikelere karşı güvenliğini sağlayan kurumlar, olayların önlenmesinde aktif rol üstlenmelidir. Türkiye bir terör kuşağı üzerinde bulunduğu için kamu personelinin, gönüllü girişimlerin ve vatandaşların bilgilendirilmesi ve eğitilmesi sağlanmalıdır. Çünkü bireysel olarak afet bilincine sahip olduğu takdirde küçük ölçekli risklerin önlenmesi veya zararın en aza indirilmesi mümkün olacaktır (Güler, 2005: 85). Sabotaj eylemi sonrası,

toplumsal dayanışmanın en üst seviyede sağlanabilmesi de çok önemlidir. Bu nedenle eylem sonrası süreçte gönüllü çalışmanın sağlanabilmesi, sivil toplumun kamu kurumlarıyla işbirliğinin geliştirilmesi gereklidir (Leblebici, 2014: 7). Merkezi yönetim ve yerel kuruluşlar arasında yetki ve sorumluluklar açıkça belirlenerek görev tanımları yapılmalıdır.

Dünyada ve ülkemizde insan kaynaklı veya doğal afetlerin sonucu can kaybının artmasında olaya müdahale eden görevli ve gönüllülerin bilgi birikimi ve tecrübelerinin yetersiz olmalarının rolü büyüktür. Kurumların ve kişilerin yetersizliği, zamanında önlem almama ve koordinasyon eksikliği gibi durumlar çok daha fazla maddi zarara ve can kaybına neden olabilmektedir. Yaralıların hastanelere ulaştırılması, yeterli sayıda sağlık görevlisi ve ambulansların en kısa sürede olay yerine intikal etmesi can kayıplarını azaltacaktır. Kriz anında zararın en aza indirilebilmesi için yöneticilerin liderlik yapabilecek bilgi, beceri ve tecrübelerine ihtiyaç vardır (Peker ve Aytürk, 2000: 386). Yöneticilerin krizle baş edebilme becerileri zararın en aza indirilmesi için önemlidir (Can, 2002: 333).

Bombalı eylemlerde yaralanan kişilerin kan ihtiyaçları geciktirilmeden temin edilmesi için gerekli önlemlerin çok ivedi alınması gerekir. Ülkemizde bombalı sabotaj eylemlerinden sonra ilgisiz kişilerin iyi niyetli de olsa sosyal medyadan yaptıkları kan anonsları, hastane önlerinde yığılmalara dolayısıyla bir saniyenin bile çok önemli olduğu bir süreçte yaralılara müdahaleyi geciktirebilmektedir.

Kriz durumları sonrasında hızlı harekete geçebilmek ve gecikmeleri en alt seviyeye indirebilmek için hiyerarşiye uyulması (Drucker, 1999: 18), kurumun kriz öncesinde alabileceği önlemlerin belirlenmesi, bu konuda düzenli hizmet içi eğitim çalışmalarının yapılması da önemlidir. Bir krizi kontrol etmenin en düşük maliyetli yolu, kriz öncesi gerekli hazırlıkları yapmak olduğu unutulmamalıdır (Zincir ve Yazıcı, 2013: 49). Sabotaj ve güvenlikle ilgili filmler göstermek suretiyle personelin bilgilerinin güncellenmesi ve yetiştirilmesi gerekir. Verilen korunma eğitiminin denenmesi amacıyla tatbikatlar yapılmalıdır. Yönetmeliğe göre hazırlanan koruma planları ve eğitim programları ile uygulamaları, yılda en az bir defa yasa ve yönetmeliklerde belirtilen kriterler dikkate alınarak ciddi bir şekilde denetlenmelidir.

SONUÇ

Sabotaj türü yıkıcı eylemler muhtemeldir ki savaş tarihi kadar eskidir. Örneğin sefer yolları üzerindeki köprü ve konaklama yerlerinin tahribi, su kuyularının taşla kapatılması, sulara

zehirli madde katılması, bilinen ilk sabotaj türü eylem örnekleridir. Bu eylemlerin bugünkü anlamda sabotaj türü eylem olup olmadığı tartışılabilir. Birinci Dünya Savaşında sabotaj eylemleri etkili olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1916 yılında Altı Alman sabotör, New York Limanında gerçekleştirdikleri eylemle Amerikan donanmasına ağır kayıplar verdirmişlerdir. Sabotaj eylemleri, II. Dünya savaşı süresince daha etkili ve yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Almanlar sabotaj eylemine önem vererek çok sayıda sabotör yetiştirmiş ve ciddi bir eğitimden geçirmiştir. Fransa'da yıkılması gereken bir köprü için Almanlar yedi hava saldırısı düzenlemiş, başarılı olamayınca iki sabotör köprüyü kullanılamaz duruma getirmiştir. İngiliz ve Fransız sabotörler savaşın ilerleyen dönemlerinde, Alman sabotörlerden daha etkili olmuşlardır.

Gerek I. Dünya savaşı gerekse II. Dünya savaşında sabotaj etkili bir silah olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise terör örgütlerini taşeron olarak kullanan küresel güçler, hedef ülkelerin milli birlik ve beraberliğini bozmak, ekonomiye zarar vermek, toplumda hoşnutsuzluk ve güvensizlik hissi yaratmak için kullandıkları en etkili yöntemlerden biri de sabotaj türü eylemlerdir. Ülkenin çok önemli bir tesisine yönelik büyük çaplı bir sabotaj eylemi için planlama aşamasında çok detay istihbarat bilgisine ihtiyaç duyulur. Tamamen gizlilik kurallarına uyularak toplanması gereken bilgiler ancak istihbarat servisleri tarafından toplanabilir. Bu nedendir ki büyük çaplı sabotaj eylemlerine istihbarat servisleri tarafından "*özel operasyon*" denilmektedir. Terör eylemlerinin zamanla önemini yitirdiğini terör bitti denildiği bir zamanda insanlık dışı acımasız eylemlerin yeniden hız kazandığı görülmektedir. Terörün hız kazandığı bu dönemler ile uluslararası siyasi ilişkiler, bölgesel ve ülke düzeyindeki siyasi ve toplumsal sorunlar arasında yakın ilgi dikkat çekmektedir. Terör ülkeyi maddi ve manevi zarara uğratan birçok açıdan ülkenin geri kalmasına neden olan bir faktördür. Şöyle ki; bir taraftan terörizme muhatap olan ülkelerde mali kaynakların büyük bir kısmı terörizmle mücadeleye ayrıldığı için ülkenin gelişmesi engellenmekte, diğer taraftan gelişmiş ülkeler hem terör örgütlerine hem de terörizmle mücadele eden ülkelere her türlü silahı satarak büyük gelir elde etmekte, terörü gerekçe göstererek istediği ülkeyi işgal edebilmektedir. Süper güçler, dünyayı huzura kavuşturmak iddiasıyla, büyük bir coğrafyayı, kendi çıkarları açısından yeniden dizayn etmek üzere, "*Yeni Dünya Düzeni*" diye adlandırdığı bir ilişkiler ağı kurmaya yönelirken, küresel düzenin işleyişinin de, süper güçlerin planları doğrultusunda oluşacak ilişkiler yoluyla belirlendiğini, savaşların ise ülkelerin silahlı kuvvetleri arasında değil, stratejistler tarafından hazırlanan medeniyetler çatışması, ulus inşası vb. doktrinler çerçevesinde sürdüğü bilinmektedir. Teröristlerin sabotaj türü eylemlerinde kullandıkları

plastik patlayıcılar, askeri birlikler için üretilmesine karşın bu patlayıcıların teröristlerin eline nasıl geçtiği konusunda uluslararası bir çalışma yapılmamaktadır. Çok sıkı kontrollere tabi bir askeri patlayıcının, teröristlerin eline hangi yollardan geçtiğini tespit edebilmek için patlayıcının üretildiği fabrikadan başlayarak güzergâhını takip etmek gerekir. Patlayıcıların teröristlerin eline geçiş noktalarını tespit etmek, terörist eylemlerdeki sis perdesini de aralayacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, Ü. (2012), A'dan Z'ye Terörizm. Ankara: Kripto Yayınları.

Baykara, M., Daş, R., Karadoğan İ. (2013). Bilgi Güvenliği Sistemlerinde Kullanılan Araçların İncelenmesi. Elazığ, 1st International Symposium on Digital Forensics and Security ss.231-239.

Can, H. (2002), Organizasyon ve Yönetim. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Canberk, G. ve Sağıroğlu, Ş. (2006), Bilgi Güvenliği ve Süreçleri Üzerine Bir İnceleme. *Politeknik Dergisi*, Cilt 9, (3): s.165-174

Çaşın, M.H. (2008), Uluslararası Terörizm., Ankara: Nobel Yayın.

Çetinkaya, M. (2008), Kurumlarda Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminin Uygulanması. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Akademik Bilişim, Yayın No:67, s.511-516.

Cevher, E. (2003), Bilişim teknolojileri ile Yaratılan Yeni Bir Yaklaşım: Yönetişim. Gazi Üniversitesi MBA, ss.1-6.

Drucker, P. F. (1994), Yönetim Görevleri, Sorumlulukları, Uygulamaları. Fatoş Dilber (Çev.). Ankara: ODTÜ Basım İşliğı.

Durkheim, E. (1992), İntihar. Özer Ozankaya (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Ergünay, O. (2002), Afete Hazırlık ve Afet Yönetimi. Ankara: Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü Afet Operasyon Merkezi.

Ersanel, N.(2001), Siber İstihbarat. Ankara: ASAM Yayınları.

Füller, G. E.(2004), Siyasal İslam'ın Geleceğı. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Güler, H. H. (2008), Zarar Azaltmanın Temel İlkeleri. Mikdat Kadiođlu ve Emin Özdamar (Ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri içinde (s. 35-51). Ankara: T.C İçişleri Bakanlığı-Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA).
- Köseoğlu, A. M. (2015), Afet Yönetimi ve İnsani Yardım. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Leblebici, Ö. (2014), Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, ss.457-477.
- Mojtahedi, M. ve Oo, B.L. (2017), Critical Attributes for Proactive Engagement of Stakeholders in Disaster Risk Management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, number, 21.
- Pape, R. (2006), Dying to Win: The Strategic of Suicide Terrorism. *Australlian Army Journal*, 3 (3).
- Peker, Ö. ve Aytürk, N. (2000), Etkili Yönetim Becerileri. Ankara: Yargı Yayınevi
- Roberts, P. S.(2006), FEMA After Katrina. *Policy Review* No. 137, June & July, s.15-33.
- Sayıştay Başkanlığı. (2003), Hazine Bilişim Sistemleri Denetim Raporu. Ankara: Sayıştay
- Sevinçok, L. (2012), İntihar Saldırıları. Ankara: Bencekitap.
- Şenel M., ve Şenel, A.T.(1997), İstihbarat ve Genel Güvenlik Konularımız. Ankara: İDB Yayınları.
- Simon, D.W.(1991), Violent Conflict in the International System of the 1990s. *New Thinking and Developments in International Politics*, Neal Riemer (Ed.), The Miller Center, New York, ss. 79-106.
- Tack, P. B. (1994), Kriz Zamanı Yönetim. (Çev.: Güneri Yakut) İstanbul: İlgı Yayıncılık.
- Tunçsiper, B. ve Gönen, İ. (2001), Dönemsel Olayların Turizm Ekonomisine Etkileri ve Çözüm Önerileri II. Ulusal Türkiye Turizm Araştırma Enstitüsü, Türkiye Turizmi Sempozyumu Tebliğler Kitabı.

Vural, Y. ve Sağıroğlu, Ő. (2008), Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Standartları zerine Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, :23(2), ss.507-522.

Yarar, E.(1996), Türk Medyasının Asıl DüŐmanı Kavram KargaŐasıdır. *Yeni Türkiye Dergisi*, Medya zel Sayısı, ss.1205-1217.

Yılmaz, S. (2006), 21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat. İstanbul: Alfa Yayınları.

Zincir, O. ve Yazıcı, S. (2013), Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı. *İ. . Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49, ss.65-82.

Hukuki Metinler

22.7.1981 Tarih ve 2495 sayılı Bazı Kurum ve KuruluŐların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun

16.10.1988 Tarih ve 88/13543 Sayılı Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliđi

29.05.2009 Tarih ve 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi BaŐkanlıđının TeŐkilat ve Görevleri Hakkında Kanun